

Abstrakt

Slavomír Rudenko: Ochrana práv pôvodného obyvateľstva v súčasnom medzinárodnom práve (dizertačná práca). Právnická fakulta UK, Praha, 2012

Školiteľ: prof. JUDr. Pavel Šturma, DrSc.

Kľúčové slová: pôvodné obyvateľstvo, menšiny, kolonializmus, autochtónny, medzinárodné obyčajové právo, ochrana ľudských práv, kolektívne práva, právo na sebaurčenie, zákaz diskriminácie, kultúrna integrita, práva k pôde a prírodným zdrojom, právo na zastúpenie, slobodný predchádzajúci informovaný súhlas, monitorovacie mechanizmy, medzinárodné procesné postupy podávania sťažností, uplatňovanie záväzkov, vnútroštátna jurisdikcia, multikulturalizmus

Dizertačná práca adresuje pohľad na problematiku postavenia pôvodného obyvateľstva tak, ako je reflektovaná z hľadiska súčasnej úpravy medzinárodného práva. V zmysle tohto svojho zamerania si kladie za cieľ prezentovať charakteristiku príslušného medzinárodného normatívneho systému, analyzovať jeho univerzálne i regionálne nástroje a priblížiť skúmanú problematiku i z pohľadu aktuálnych diskusií, prebiehajúcich vo vede medzinárodného práva. Je zámerom autora prezentovať na podklade historických procesov degradovania, potláčania ľudských práv a diskriminácie pôvodných obyvateľov v kontexte súčasných štátov zvýšenú pozornosť medzinárodného spoločenstva potrebám a ochrane pôvodných obyvateľov v ostatných desaťročiach. Prostredníctvom tohto kvalitatívne nového prístupu medzinárodného práva došlo k vytvoreniu osobitného podsystemu medzinárodnoprávnej ochrany ľudských práv, aplikovaním a tvorivým rozšírením všeobecného systému ľudských práv na osobitnú, spoločnými charakterizujúcimi znakmi vymedzenú kategóriu obyvateľstva štátov.

Obyvateľstvo, označované ako na svojich tradičných sídelných územiach pôvodné, sa predmetom pozornosti medzinárodného práva stáva v čase, keď nástroje, realizované jednotlivými štátmi, nemožno považovať za dostačujúce pre zachovanie fyzickej existencie, spoločenských súvislostí a osobitostí života komunít pôvodného obyvateľstva. Práve naopak, reakcia medzinárodného spoločenstva je dôsledkom asimilačnej politiky jednotlivých štátov

a aktivitou, smerujúcou k zachovaniu etnickej diverzity a kultúrnej rozmanitosti budúcnosti ľudstva.

Práca neaspiruje na úplnosť skúmanej problematiky, a to predovšetkým s ohľadom na mimoriadnu šírku súvisiacich aspektov a možných prístupov. Ako výsledok svojho výskumu preto autor zvolil pohľad na východiskový všeobecný systém ochrany práv pôvodného obyvateľstva, vytvorený medzinárodným právom, objasnenie jeho umiestnenia v štruktúre systému súčasného medzinárodného práva a náčrt možných tendencií v ďalšom vývoji problematiky pôvodného obyvateľstva, ako súčasti systému medzinárodného práva. Rozsiahlu časť prístupu práce predstavuje dokumentovanie prezentovaných informácií na podklade výsledkov aplikačnej činnosti rôznych orgánov vo sfére univerzálneho i regionálneho medzinárodného práva, ako aj v oblasti vnútroštátnej jurisdikcie uplatňovaním záväzkov vyplývajúcich z medzinárodného práva vo vnútroštátnej sfére.

Keďže ďalší vývoj medzinárodného práva s ohľadom na vyjadrenie práv pôvodných obyvateľov nevyhnutne závisí od ochoty a pripravenosti štátov medzinárodný systém akceptovať a ďalej rozvíjať, poukazuje práca na progresívne prístupy praxe mnohých štátov k pozitívnemu vyjadreniu medzinárodnoprávných záväzkov vo svojich vnútroštátnych právnych poriadkoch. Rovnako skúma spôsoby a formy uplatňovania týchto záväzkov vo výrokoch súdnych, či iných orgánov aplikácie práva na vnútroštátnej úrovni. Komparácia prístupu štátov sa preto javí ako dôležitý aspekt prístupu ku skúmaniu práv pôvodných obyvateľov v celosvetovom kontexte.

Nepochybným cieľom autora práce je upozorňovať na pretrvávajúce problémy a ťaživé situácie, v ktorých sa naďalej ocitá pôvodné obyvateľstvo v mnohých častiach sveta, a to i napriek progresívnemu normatívnemu rámcu, vytvorenému medzinárodným právom. Dôsledné uplatňovanie medzinárodného štandardu prístupu k pôvodnému obyvateľstvu považuje autor za rozhodujúcu výzvu nasledujúcich období. Práve z uvedeného dôvodu považuje za osobitne dôležité priblížiť problematiku pôvodného obyvateľstva i v regióne strednej Európy, v ktorom vzhľadom na neexistenciu pôvodných skupín obyvateľstva príslušná problematika doteraz v danej šírke aspektov reflektovaná nebola. Autor tak terminológiu, prístupy, komparáciu teoretických východísk vedy a praxe medzinárodného práva nielen prezentuje, ale v kontexte bývalého Česko-Slovenska zároveň tvorí.

Predkladaná práca zahŕňa spolu 6 kapitol, pričom v tejto štruktúre je samostatne vyčlenený úvod (predstavuje prvú kapitolu) a záver (ako posledná kapitola). 4 kapitoly samotného tematického prístupu zahŕňajú vymedzenie normatívneho systému univerzálnej medzinárodnoprávnej ochrany pôvodného obyvateľstva (2. kapitola), podrobnú analýzu systému materiálneho práva a jeho jednotlivých súčastí (3. kapitola), súvislosti procesných aspektov systému v podobe pôsobenia jednotlivých medzinárodných orgánov a organizácií, podieľajúcich sa na ochrane práv pôvodného obyvateľstva (4. kapitola) a napokon regionálne prístupy k ochrane práv pôvodného obyvateľstva a to osobitne tak, ako sú uplatňované na americkom a africkom kontinente a v kontexte cezhraničnej spolupráce štátov severnej Európy (5. kapitola).

Snahu autora o aktuálnosť prístupu ku skúmanej problematike má vyjadriť i rozsah odbornej literatúry, využitý v procese výskumu, ako aj v procese samotného spracovania dizertačnej práce. Využitím širšieho komplexu najnovších prameňov, doplnených autentickými materiálmi z činnosti medzinárodných organizácií a ďalších medzinárodných inštitúcií, pracujúc takmer bezvýhradne s prameňmi cudzojazyčnej proveniencie, usiluje o čo-možno najširší a najaktuálnejší záber skúmanej problematiky. Cieľom zostáva, že sa tak čitateľovi práce podarí sprístupniť v kontexte strednej Európy doteraz málo frekventovanú problematiku.